

	ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ	Број:
	ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ	10/5-58
		Датум:
		15.06.2015.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Др Милица Живковић, ванредни професор
2. Др Дејан Милутиновић, доцент
3. Др Младен Јаковљевић, доцент

2. Одлука Наставно-научног већа број 88/1-7-8-01 од 26. марта 2014.године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме
Марија Владан Карацов
2. Година уписа на мастер академске студије
2011/2012.
3. Назив студијског програма
Мастер академске студије англистике

III НАСЛОВ –МАСТЕР РАДА:

Technology as a (Non-) Liberating Space: Feminist Cyberpunk of Lisa Mason and Marge Piercy
Технологија као простор (не) слободе: Сајберпанк феминизам Лизе Мејсон и Марџ Пирси

IV ПРЕГЛЕД -МАСТЕР РАДА:

Мастер рад под називом *Технологија као простор (не) слободе: сајберпанк феминизам Лизе Мејсон и Мари Пирси* кандидаткиње Марије Карацов има 117 страна и написан је на енглеском језику. Подељен је у неколико поглавља: Апстракт на српском и енглеском (4-6); 1. Увод (8-19); 2. Сајберфеминизам (20-48); 3. Сајбер књижевност (49-66); 4. „Женски сајберпанк“: Мејсон и Пирси (67-107); 5. Закључна разматрања (111-114); Библиографија (114-117). Поглавља су систематично подељена на већи број потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена, а читање рада олакшано. Библиографија приложена на крају рада садржи 30 библиографских јединица, које су педантно и прегледно разврстане по категоријама.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

Мастер теза Марије Карацов написана је са солидном теоријском утемељеношћу и dobrим аналитичким способностима. Предмет рада су постхумани идентитети у сајберпанк књижевности, чија је киборг једна од најчешћих метафора у савременој научној фантастици уопште, а посебно у њеном поджанру, сајберпанку (киберпанк). Основни циљ мастер рада био је да испита субверзивни и критички потенцијал киборг-метафоре и постхуманих идентитета кроз компаративну анализу сајберпанк романа *Аракне* (1990) Лизе Мејсон и *Он, Она и Оно* (1991) Марџ Пирси.

Хибриди човека и машине и технолошки измењена људска тела, урбано окружење пуно насиља и контроле којим управљају компјутери и високо развијена информациона технологија, усамљени (мушки) „хакер“ са друштвене маргине који води рат против вештачке интелигенције и великих корпорација, и „сајберпростор“ као место слободног, бестелесног постојања, неке су од најзначајнијих одлика сајберпанка које се лако препознају у „поплави“ књижевних и филмских дела насталих након објављивања романа *Неуромансер* Вилијема Гибсона, који се обично узима као парадигматски пример овог поджанра. Међутим, киборг није само фикционални лик научне фантастике, већ и метафора и аналитичко средство које користе теоретичари разних академских дисциплина. У чувеном „Манифесту киборга“, теоретичарка и феминисткиња Дона Харавеј нуди фигуру киборга као субверзивну и критичку метафору која представља радикални прекид са хуманистичком прошлошћу, пређашњим моделима субјективности и дефиницијама људског. Метафора киборга је по њеном мишљењу ироничан политички мит који феминисткиње треба да искористе у циљу овладавања технологијом и превазилажења родне хијерархије. У сајберфеминизму, киборг се појављује као симбол трансгресије, субверзије и изазова савременом патријархалном систему.

Текст мастер тезе је подељен у пет основних поглавља. Прво поглавље поставља циљ и методологију и даје почетну теоријску основу увођењем и објашњењем концепата, као што су сајберфеминизам и сајберпатријархат, сајберпанк и „киборг мит“ Доне Харавеј. Друго поглавље пружа детаљно упознавање са сајберфеминизмом, покретом и теоријом која се залаже за стварање утопије родне равноправности уз помоћ комуникационо-информационих технологија. Када Дона Харавеј уводи киборга у друштвену теорију као аналитичко средство, мета њене критике су категорије и хијерархија бинарних опозиција које је

успоставио западни (фа)логоцентризам и капитализам, као што су природа и култура, створено и рођено, мушко и женско, субјекат и објекат. Као спој органског и неорганског, технолошког и природног, киборг је манифестација хибридног и флексибилног идентитета, и као такав он је за Дону Харавеј и њене следбенике *par excellence* манифестација постхуманистичког идентитета који нуди могућност за превредновање не само односа човека и технологије, већ и родних, класних и расних хијерархија које успоставља патријархални, капиталистички друштвен-економски систем. Као одговор на текст Доне Харавеј настаје сајберфеминизам, покрет који афирмише коришћење технологије, али који је двосмислен када се ради о радикалној критици капитализма и хијерархија које он ствара. Зато кандидаткиња даје преглед различитих ставова унутар сајберфеминистичке теорије: како утопијских верзија „сајберпростора“ као егалитарног, демократског простора у коме не постоји родна неравноправност, тако и оних дистопијских које „сајберпростор“ сматрају продужетком друштва у оквиру кога он настаје. У „сајберпростору“, односи моћи се не репродукују, већ одржавају, па чак и појачавају. Ово је став који кандидаткињи усваја када приступа анализи мотива и тема сајберпанк жанра.

Наредно, треће поглавље представља аналитичко разматрање одлика сајберпанк књижевности. Тежиште рада, као што је сугерисано већ насловом, представљају романи Лизе Мејсон и Марџ Пирси у којима се препознају диспаратне, али значајне одлике сајберпанка, због чега је било неопходно детаљно приказати карактеристике овог поджанра. За ту сврху су искоришћени незаобилазни *Неуромансер* (1984) Вилијема Гибсона, који се сматра његовим утемељивачем и роман *Синери* (1991) Пат Кадиган, у коме многи критичари виде „феминистички“ одговор на „мушки сајберпанк“, инаугурисан Гибсоновим романом. Кадиганова се бави сличним темама као и Гибсон, као што су биотехнолошке модификације тела, брисање разлике између виртуелног и стварног, стварности и илузије, артифицијелног и природног, и можда најзначајније од свега, психофизичким отуђењем као последицом тоталитарног, корпоративног капитализма. Али, она уноси и значајне модификације у жанр сајберпанка: материја, тело и субјективност су од централног значаја за етичку димензију романа *Синери*, као и тема одговорност за употребу технологије и друштвене промене које технолошки развој доноси. Ипак, најзначајнија измена у односу на „мушку струју“ сајберпанк фикције, коју Кадиганова уноси у поджанр, јесте истицање важности тела и материје и покушај превазилажења картезијанске пукотине између субјекта и објекта. Четврто поглавље представља аналитичко разматрање романима *Аракне* Лизе Мејсон и *Он, Она и Оно* Марџ Пирси, са посебним фокусом на постхуманим идентитетима и њиховом критичком и еманципаторском потенцијалу. Будући да се ослањају на диспаратне одлике сајберпанка, ово поглавље започиње анализом књижевних поступака и конвенција сајберпанка које ауторке Мејсон и Пирси модификују и користе за истицање својих феминистичких тема, као што је картезијанска подела на ум и тело, значај очувања животне средине, рађање и материнство, породица и комунитаризам. Пето и последње поглавље прецизно обједињује резултате до којих се анализом дошло.

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање које је у својој мастер тези уобличио Марија Караџов довело је до неколико утемељених закључака. Кандидаткиња је пошла од претпоставке да технологија никада није

била слободна од економских и друштвено политичких утицаја и моћи, и да је стога, у најмању руку, наивно прихватити идеју о виртуелном „сајберпростору“ (cyberspace) као месту где се укидају расна, родна, сексуална и класна ограничења и остварује већа слобода и демократска партиципација, што је од централног значаја за разумевање сајберпанк фантастике, али и сајберфеминистичке теорије. У трагању за одговорима на питање деконструкцијског и критичког потенцијала киборг метафоре које је постављено у уводном делу тезе, кандидаткиња се ослонила на студије из области сајберфеминизма. Ова теоријска област није довољно истражена, што значи да избор методолошког оквира није био једноставан, већ је тражио не само упознавање већ и критичко промишљање различитих теоријских ставова. Марија Карацов је показала да критички потенцијал „киборг метафоре“, како у теоријским, сајберфеминистичким текстовима, тако и сајберпанк књижевности, треба прихватити са опрезом; фигура киборга не само да не доноси радикалну критику патријархалних, капиталистичких хијерархија, већ често одржава и репродукује родне, класне и расне стереотипе. Компаративна анализа романа Лизе Мејсон и Марц Пирси, са једне стране, и романа Пат Кадиган и Вилијема Гибсона, са друге стране, јасно показује како и са којим циљем ауторке мењају конвенције сајберпанк жанра. Постхуманистичким утопијским световима Мејсонове и Пирсијеве, људи, животиње и машине заједнички управљају, а разлика и хибридноост се не прогањају и кажњавају. Постхумани идентитети који настају ове фикционалне светове израз су, међутим, хуманистичких а не антихуманистичких опредељења њихових аутора: киборгизацији и технолошким изменама тела, постхумани идентитети изражавају носталгију за интегритетом „природног“ тела, „женским“ квалитетима као што су иманенција, повезаност, интуиција, које су јасно супротстављене патријархалним вредностима, незаинтересованог, објективног, емотивно индиферентног разума. Главни конфликт у романима јесте борба између две групе вредности, између патријархалне логике асимилације и потчињавања разуму и феминистичког сензибилитета телесности, између мушких, логичних, артифицијелних и технолошких насупрот женским, афективним, органским и природним. Ослањајући се на сајберфеминистичку стратегију која афирмише технолошко и артифицијелно, ауторке Пирси и Мејсон завршавају своје романе двосмислено, не успевајући да избегну замку бинарног мишљења, сматра Марија Карацов. Оне не успевају да замисле системску и политички одрживу етику засновану на хибридности и амбиваленцији, мада се то на први поглед чини, већ та политичка анализа и критика остаје поларизована, преокренута хијерархија у којој су полови заменили своја места, али односи доминације једних и маргинализације других остају и даље присутни.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

У понуђеном раду који се одликује јасним, уједначеним стилем, кандидаткиња Марија Карацов је са успехом одговорила на постављене истраживачке циљеве и доследно својим почетним претпоставкама спровела компаративно истраживање. Приступ теоријској литератури пратило је критичко читање секундарне литературе, пажљиво одабрани теоријски текстови, где је кандидаткиња показала способност да издвоји релевантне идеје водећих теоретичара (сајбер)феминизма. Посебна вредност рада лежи у оригиналној интерпретацији уметничких текстова и логично изведеним закључцима. Кандидаткиња је показала своју способност за интерпретацију уметничких текстова и способност за критичку примену релевантних теоријских ставова.

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/5-58

Датум:

15.06.2015.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

1) Комисија је закључила:

- а) да је мастер рад урађен у складу са образложењем које је наведено у пријави теме,
  - б) да су коришћени научни методи и уобичајени методолошки поступци и технике које се користе у пракси за прикупљање, анализу и синтезу података у истраживањима књижевних феномена,
  - в) да рад садржи све неопходне елементе, како у смислу форме тако и садржине,
  - г) да су резултати истраживања у потпуности у сагласности са наведеним истраживачким циљевима.
- 2) Рад представља оригиналан допринос науци пре свега у избору актуелне теме, значајне за књижевна и културолошка истраживања.
- 3) Нема недостатака који би утицали на квалитет истраживања.

VI ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене рада, Комисија предлаже да се мастер рад под називом *Технологија као простор (не) слободе: Сајберпанк феминизам Лизе Мејсон и Мари Пирси прихвати*, а кандидаткињи Марији Карацов одобри усмена одбрана рада.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Милица Живковић, ванредни професор

Др Дејан Милутиновић, доцент

Др Младен Јаковљевић, доцент